

D • N

14/9 1957

Partiledarna och samregeringen

Sedan ett år har den svenska regeringsfrågan nästan oavbrutet diskuterats. Det är naturligt med hänsyn till koalitionspartiernas försvagande och de alltmot påtagliga sprickorna i koalitionen. Det är också naturligt att debatten, särskilt från partiledningarnas sida, ofta fått en undvikande, polemisk och uppöppet taktisk inriktning. Man vill inte göra några uttalanden som kan bli bindande och besvärliga i en framtida situation; det är en ordinar företeelse, som exemplifieras bland annat av partiernas deklamationer i Tyskland inför de där förestående valen. Att förklara sig beredd att gå samman med ett annat parti framstår lätt som ett bevis på osäkerhet och svaghet; att bryskt avvisa sådana tankar om samförstånd kan irritera de väljare som står på gränsen mellan de skilda partierna.

En speciell komplikation har tillkommit genom folkomröstningen i pensionsfrågan. Det läge som genom beslutet om folkomröstning uppstått har lett till egendomliga konsekvenser särskilt för de båda koalitionspartiernas uppträdande. I den aktuella frågan, som allmänt betecknas som utomordentligt viktig, går de allierade på helt skilda linjer, så skilda att någon kompromiss i vanlig mening dem emellan knappast är tänkbar. Partiledarna finner det också angeläget att framhålla att de inte kan göra väsentliga eftergifter av hänsyn till den andra parten; de måste inför omröstningen med energi hävda att det egna partiets speciella linje är den enda riktiga. Men alldeles kan man dock inte tro på dessa försäkringar, ty om en oöverkomlig motsättning i en avgörande fråga funnes, så vore själva koalitionsbestånd ett alltför egendomligt fenomen. Intrycket är därför att koalitionsledarna trots allt håller vägen öppen för något slags samförstånds lösning eller för ett uppskjutande av hela frågan som skall kunna förlänga koalitionen. Men det spel som uppföres verkar i alla händelser förvirrande; två partier söker hålla varann i hand under marscherande

åt olika håll, och den uppvisningen ter sig antingen konstlad eller tillfällig.

Frågan om en samlingsregering och om en samregering av principiellt varaktig karaktär kommer gång på gång fram i denna debatt. Mest kallsinnig till förslagen i denna riktning har hittills hr Erlander varit. Han berör knappast frågan från saklig synpunkt, han använder den i högre grad än de andra particheferna för rent taktiska trick, såsom då han uttalar att hr Ohlins antydning om en dylik regering visar att den socialdemokratiska politiken i det väsentliga godtas även av oppositionen. För statsministern, liksom kanske för de flesta ledande socialdemokrater, synes det mera lockande att söka bevara makten utan stöd från annat håll, eller möjligen att efter en kort period av borgerligt styre genom en våldsamt propagandaoffensiv återvinna hela makten.

Folkpartiets ledare har flera gånger varit inne på frågan. Man kan nog inte säga att hans uttalanden är motsägande, men vid olika tillfällen har han så starkt framhållit skilda synpunkter att läsaren eller hörlaren har en känsla av taktiska förflyttningar. Senast har hr Ohlin talat om en samregering, en regering av schweizisk typ, såsom icke utesluten i framtiden, men han har påstått att socialdemokratin måste ordentligt besegras för att en regering av denna beskaffenhet skall kunna komma till stånd. Det är mycket möjligt att han har rätt, att endast ett socialdemokratiskt parti som anser sig ha förlorat utsikten att ensamt vinna majoritet blir benäget att styra tillsammans med de andra demokratiska partierna. Men hr Ohlin driver väl starkt sin tankegång: vi måste klå motståndarna ordentligt för att de skall bli snälla och regera tillsammans med oss. I denna form kan inviten till ett samförstånd inte gärna bli frestande för de inviterade.

Det är väl förstället att de mindre borgerliga partierna, som inte kan göra anspråk på ledningen i en eventuell borgerlig

koalitionsregering, är mera positiva till tanken på en demokratisk samling. Hr Hedlund har med den rätt behagfulla nonchalans som utmärker hans ställningstagande till principfrågor helt allmänt sagt ungefär att det är bättre ju flera som kan trivas tillsammans. Hr Hjalmarson har klarast av partiledarna framhåvt själva principen om en samregering. Senast gör han det i sin artikel i Finanstidningen för ett par dagar sedan. Hans uppfattning leder, skriver han, "fram till tanken på en demokratisk samlingsregering i vilken ingalunda partiledarna behöver sitta, kompletterad med en beslutande folkomröstning som ett normalt institut". Det är glädjande att åtminstone en av de demokratiska partiernas ledare med sådan bestämdhet uttalar sig för grundsatsen om samarbete i regeringen.

Men även hr Hjalmarson omgärdar sitt resonemang med reservationer. Han avslutar sin uppsats med följande underligheter: "Att diskutera regeringsfrågan är i dag att diskutera vägarna att avgränsa och begränsa regeringsmaktens befogenheter, att ånyo väcka tanken om medborgarens integritet och suveränitet. Är man beredd att godtaga den utgångspunkten är vi i högerpartiet beredda till varje form av ett i övrigt förutsättningslöst resonemang." Den första av dessa satser är så tydlig att det knappast lönar sig att diskutera formuleringen. Så mycket är

väl dock klart som att en samregering måste ta upp de stora frågorna om en på stabilisering inställd penningpolitik och ekonomisk politik över huvud, och ett sådant program kan inte gärna sammanfattas i formeln "att avgränsa och begränsa regeringsmaktens befogenheter".

Om en samregering skall komma till stånd — i enlighet med folkopinionen och en utbredd stämning inom grupper av ledande politiker — kan det självfallet inte gå till på så sätt att varje parti säger sig vara med på denna lösning om det får sin egen vilja igenom. Det måste finnas en allmän önskan att vinna de syften som endast en samregering kan förverkliga, genom kompromisser och alltså genom eftergifter från alla de deltagande parternas sida. Säkerligen behövs några allmänna programpunkter som underlag för en sådan samverkan, men ett mera i detalj fixerat program omöjliggör samregeringens bildande och strider mot en sådan regeringsmetods grundläggande princip. Det är främst genom att man regerar tillsammans, genom att man försöker i de enskilda fallen uppnå medlande, men samtidigt stabila lösningar, som en samregering innebär ett framsteg. Viljan att uppnå ett sådant samarbete måste för de deltagande partierna vara ett väsentligt motiv vid sidan av de speciella motiven som består i att man hoppas få vissa av sina egna önskemål tillgodosedda.